

Identiteit en waarden op scholen met een sterk religieuze identiteit

Dr. Marietje Beemsterboer

Symposium Lectoraat De Pedagogische Opdracht
25-01-2023

Inhoud workshop

- Voorstellen
- Theorie en werkwijze onderzoek op scholen met een sterk religieuze identiteit
 - Verkenning begrippen
 - Eerste data
 - Toekomstperspectief
- Gelegenheid tot het stellen van vragen

Marietje Beemsterboer

Docent levensbeschouwing Hogeschool Inholland
Onderzoeker Lectoraat De Pedagogische Opdracht

Leerkracht PO (15 jaar)/VO (1 jaar)
Toezichthouder in het PO

2005 IPABO
2008 Bachelor in History (UvA)
2011 Researchmaster in Religious Studies
2018 Gepromoveerd mbv Promotiebeurs voor Leraren (Beemsterboer 2018)

Huidig onderzoek

Wat kenmerkt de spanningen die leraren op basisscholen met een sterk religieuze identiteit ervaren tussen het religieus vormingsideaal van de school en opvattingen, gebeurtenissen en invloeden die contrasteren met dit ideaal?

Kijkvraag

Starten vanuit de ervaring van de leraar (bureaublad/journal)

Ervaringen bespreken in een collectief

Huidig onderzoek: Kijkvraag

Vraag die aansluit bij de behoefte van de school

Taalgebruik dat aansluit bij de school

Vraagt naar concrete momenten of geeft aanleiding tot het beschrijven van concrete momenten.

Op welke momenten ervaarde je voor de klas te doen waarvan je denkt/voelt/ervaart dat de school toe dient?

Op welke momenten ervaar je een 'gouden moment' voor of met de klas?

Op welke momenten ervaar jij dat de grenzen van de grondslag van de school op de proef worden gesteld?

Huidig onderzoek: Doel

- Beter begrijpen hoe de praktijk op scholen met een sterk religieuze identiteit eruit ziet en welke spanningen leraren ervaren rond het religieus vormingsideaal.
- De verantwoordingskracht van teams op scholen vergroten.

Scholen met een sterk religieuze identiteit

Reformatorische, evangelische, islamitische en Joodse scholen.

- Klein-christelijke (alle christelijke scholen behalve PC en RK) en klein-religieuze scholen (islamitisch, hindoeïstisch, joods) (Inspectie van het Onderwijs, 2019)
- Meer orthodoxe scholen (van uiteenlopende signatuur zoals christelijk, joods of islamitisch) waar elementen van de onderwijsinhoud met enige regelmaat tot maatschappelijke of politieke discussie leiden (Inspectie van het Onderwijs, 2020).
- Scholen die op basis van de religieuze schoolidentiteit morele opvattingen hanteren die (sterk) afwijken van de meerderheidsopvatting in de Nederlandse samenleving (Inspectie van het Onderwijs, 2020).

Ideaal, professioneel ideaal, religieus (vormings)ideaal

- Idealen zijn 1) onbereikbare of moeilijk bereikbare beelden of ideeën die ‘het perfecte’ of ‘het beste’ weergeven als kenmerk van een situatie of persoon; waaraan 2) grote waarde wordt toegekend en die 3) wilskracht oproepen om het ideaal na te blijven streven (De Ruyter 2003; 2007).
- Aangenomen wordt dat bij sterk religieuze leraren professionele idealen en religieuze overtuigingen zich vermengen (Banning 2015, De Mynck 2008).
- Religieuze idealen worden door leraren met religieuze achtergrond omschreven als idealen die in zekere zin boven andere idealen uitstijgen omdat zij betrekking hebben op het eeuwige leven (Markus et al 2019).
- **Wij richten ons specifiek op idealen die betrekking hebben op het vormende aspect van onderwijs.**
- **We richten ons op de spanning tussen het religieus vormingsideaal van de school en de opvattingen, gebeurtenissen en invloeden die contrasteren met het ideaal.**

Religieuze opdracht?

Vorige week lazen we een tekst over pesten. Daarin stond zoiets als: je moet geen grappen met een ander maken die je zelf ook niet leuk vindt. En toen kwamen we in gesprek op hetgeen wat onze Profeet daarover heeft gezegd:

Behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden. Die regel hebben we toen opgeschreven als 'gouden regel' in de klas. De kinderen stelden dat voor: dat vinden wij belangrijk, dus dat moeten we noteren. Dat soort situaties zijn kleine momentjes waarin zaadjes worden geplant, waardoor de kinderen verbanden kunnen leggen: dit wordt door de maatschappij van mij verwacht, door mijn ouders van mij verwacht, door mijn leerkracht van mij verwacht, maar ook door God. Want voor al die elementen is het belangrijk.

- Leraar groep 8 islamitisch basisonderwijs

Door leraren ervaren spanningen

- Religie VS verdere seculariserende maatschappij/de wereld
 - Burgerschapswet
 - Sociale media, games
 - Sportwedstrijden
- Verschillen tussen collega's
 - Generaties
 - Religieuze achtergrond/interpretatie

Burgerschapswet

Inspectie:

Welke ruimte hebben scholen om eigen opvattingen in het onderwijs te laten doorklinken, juist als die niet op algemene instemming kunnen rekenen?

‘Onderwijsvrijheid geeft ruimte om eigen opvattingen over te dragen, maar dat kan alleen als er ook ruimte is voor mensen - ook leerlingen - die anders leven, denken of geloven. Bij het bevorderen van de basiswaarden van de democratische rechtstaat hoort ook actieve aandacht voor verdraagzaamheid, gelijkwaardigheid en autonomie. En dat wordt nog te vaak niet in praktijk gebracht’

- Themaonderzoek Burgerschap, Inspectie van het onderwijs 2020, pp 3.

Burgerschapswet

De manier waarop wij burgerschap invullen is ook wel specifiek gekleurd door onze identiteit. We weten welke kant we op willen.

- Leerkracht bovenbouw, reformatorische school

Seksuele diversiteit

Maar je merkt wel inderdaad dat het een zoektocht wordt, omdat wij, ik [persoonlijk] en wij als school, wel geloven dat het huwelijk bedoeld is als een verhouding tussen één man en één vrouw. En ja, gewoon die zin in je schoolboek opschrijven, is in deze tijd best spannend. Want het is niet meer de algemene visie en zeker niet vanuit de politiek, van hoe je de kinderen zou moeten benaderen.

En je merkt dat er best wel grote zorgen leven binnen het team en misschien ook binnen de hele reformatorische wereld, van hoe gaat zich dat ontwikkelen? Mogen we dat nog zeggen over twee jaar of niet? En wat dan hè, als dat steeds meer wordt gezien van nee, dat kan je eigenlijk niet zeggen zo, dat moet je niet richting de kinderen zo formuleren – wat ga je dan doen?

- Leraar bovenbouw, reformatorische school

Seksuele diversiteit

Ik weet dat homoseksualiteit wordt behandeld in groep 8. Dus het onderwerp is gewoon bekend als leerlingen hier van school gaan. ... Maar ik vind het wel een zorg... waar de reformatorische wereld ook nog wel een stap in moet maken. [Er wordt over homoseksualiteit gesproken] als iets dat niet is hoe het hoort...

En ik vind dat je kunt zeggen dat homoseksualiteit niet is hoe wij [in de reformatorische wereld] zien dat God het heeft bedoeld. En tegelijkertijd moeten we wel gaan leren, of nog meer gaan leren, om wel openheid te houden voor die jongens en meisjes die ook hier gewoon op school zitten – dat kan niet anders – die wel die gevoelens hebben of gaan krijgen.

Want wat ik net zei over die veilige klas, dat moet nog steeds...

- Leraar bovenbouw, reformatorische school

En nu verder?

Wat kenmerkt de spanningen die leraren op basisscholen met een sterk religieuze identiteit ervaren tussen het religieus vormingsideaal van de school en opvattingen, gebeurtenissen en invloeden die contrasteren met dit ideaal?

Welk vormingsideaal streven de scholen na?

Welke spanningen ervaren leraren op de scholen?

Wat betekent dat voor de keuzes die zij voor de klas maken?

- Onderzoek uitbreiden: niet generaliseren maar breed scala aan ideeën (Crouch en McKenzie 2006)
 - Aantal scholen,
 - Verschillende denominaties,
 - Verschillen tussen scholen in de (Rand)stad en daarbuiten
- Verder analyseren opgehaalde data
- Nieuwe data ophalen op scholen waarmee op dit moment al contact is
- Publicatie van artikelen in Nederlandse en internationale tijdschriften

Bedankt voor jullie aandacht!

E-mail: marietje.beemsterboer@inholland.nl

LinkedIn:

Bronvermelding

- Banning, W. (2015). Leraren, wat boeit jullie? Theoretisch en empirisch onderzoek naar roeping binnen het professioneel zelfverstaan. Garant.
- Beemsterboer, M. M. (2018). Islamitisch basisonderwijs in Nederland. Parthenon.
- Crouch, M., & McKenzie, H. (2006). The logic of small samples in interview-based qualitative research. *Social Science Information*, 45(4), 483–499.
- De Muynck, A. (2008). Een goddelijk beroep. Vrije Universiteit Amsterdam.
- De Ruyter, D. J. (2003). The Importance of Ideals in Education. *Journal of Philosophy of Education*, 37(3), 467–482.
- De Ruyter, D. J. (2007). Ideals, education and happy flourishing. *Educational Theory*, 57(1), 23–35.
- Dienst Uitvoering Onderwijs. (2021). Leerlingen PO soort po cluster leeftijd afstand school huis 2021-2022. Dienst Uitvoering Onderwijs. https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/01-leerlingen-po-soort-po-cluster-leeftijd-2021-2022.csv
- Inspectie van het Onderwijs. (2019). Technisch rapport. Variëteit en vernieuwing. Ministerie OCW.
- Inspectie van het Onderwijs. (2020). Themaonderzoek burgerschapsonderwijs en het omgaan met verschil in morele opvattingen. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Markus, J. J., Bertram-Troost, G. D., de Kock, A. (Jos), de Muynck, A. (Bram), & Barnard, M. (2019). Stimulating Inquisitiveness: Teachers at Orthodox Protestant Schools about their Roles in Religious Socialization. *Religious Education*, 114(4), 513–527.

inholland
hogeschool